

Konferencija „Gera verslo praktika sprendžiant nemokumo problemas“

Gerbiamieji Seimo nariai,

Ekonominio nuosmukio laikotarpiu Lietuvoje išryškėjo įmonių ir fizinių asmenų tarpusavio atsiskaitymų problemos. Verslo aplinkoje vis dažniau jaučiama sąmoninga išsipareigojimų vengimo atmosfera, šalyje smarkiai išaugo uždelstų išsipareigojimų kiekis, padaugėjo tyčinio bankroto atvejų. Įmonių restruktūrizavimo ir bankroto procesuose Lietuvoje trūksta sklandumo ir skaidrumo. Padaugėjus fizinių asmenų nemokumo atvejų, siūlomi įvairūs įstatymų projektai, kurių tikslas - spręsti problemas, kilusias nemokiems fiziniams asmenims.

2010 m. balandžio 29 d. Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI) organizavo konferenciją „Gera verslo praktika sprendžiant nemokumo problemas“. Joje buvo nagrinėjamos šiandieninės įmonių ir fizinių asmenų tarpusavio atsiskaitymų problemos, galiojantys teisės aktai, reglamentuojantys nemokumą ir su tuo susijusius procesus, naujos nemokumą reglamentuojančių teisės aktų iniciatyvos ir galimos jų pasekmės. Renginyje kalbėjo LLRI viceprezidentas Giedrius Kadziauskas, Ūkio viceministras Rimantas Žylius, advokatų kontoros „Sutkienė, Pilkauskas ir partneriai“ advokatas, partneris Vilius Bernatonis, bankrotų administratorius Kęstutis Samulionis, DnB NORD banko juridinio skyriaus vadovas Augustinas Klezys, Teisingumo ministras Remigijus Šimašius, LLRI ekspertas Vytautas Žukauskas, Lietuvos bankų asociacijos prezidentas Stasys Kropas, UAB „Creditinfo Lietuva“ kredito rizikos vadovė Alina Buemann, Lietuvos pramonininkų konfederacijos Ekonomikos ir finansų departamento direktorius Sigitas Besagirskas, UAB „Intrum Justitia“ direktorius Audrius Astrauskas ir kt.

Pateikiame renginio metu išsakytas svarbiausias mintis ir pasiūlymus.

Sąžiningas išsipareigojimų vykdymas yra būtina sąlyga ekonomikos augimui. Ekonomika visuomet veikia sklandžiau ir aktyviau tuomet, kai yra daugiau pagrįsto pasitikėjimo sutarčių įvykdymu. Todėl visi priimami įstatymai, susiję su išsipareigojimų vykdymu, keičia rinkos dalyvių lūkesčius, formuoja jų ilgalaikį elgesį, skatina rinką prisitaikyti. Todėl valstybės funkcija yra užtikrinti tokią teisinę aplinką, kurioje išsipareigojimų vykdymas yra skatinamas ir puoselėjimas. Deja, rinkoje vykstantys procesai rodo, jog Lietuvoje atsiranda vis daugiau išsipareigojimų nevykdymo kultūros, kylančios tiek iš rinkos dalyvių elgesio, tiek iš atsirandančių naujų teisės normų.

Problemos susijusios su juridinių asmenų nemokumu, restruktūrizavimu ir bankrotu

- Pradelsti įmonių išsipareigojimais 2009 m. balandžio mėn. siekė apie 1,1 milijardą litų, o 2009 m. balandžio mėn. jau apie 3,5 milijardus.
- Viena iš problemų, susijusių su atsiskaitymais tarp įmonių, yra visuomenės požiūris į skolas, mentalitetas, nemokėjimo tradicija. Dažna neatsiskaitymo priežastimi tampa tyčinis nemokėjimas.
- Pasak Viliaus Bernatonio, įmonių bankroto ir restruktūrizavimo sistema veikia blogai. Įstatymuose įtvirtinti principai, pagal kuriuos turėtų vykti įmonių bankrotas ir restruktūrizavimas, tačiau praktikoje jie nėra įgyvendinami. Iškirta keletas problemų ir galimų jų sprendimo būdų:
  - **Teismai dėl per didelio bylų kiekio bei nepakankamos specializacijos bankroto ir restruktūrizavimo procese yra pasyvūs.** Siūloma įsteigti specializuotus bankroto ir restruktūrizavimo procesų skyrius apygardų teismuose arba skirti specializuotus teisėjus.
  - **Kreditoriams sudėtinga gauti bankrutuojančios įmonės informaciją, reikalingą jų teisių gynimui.** Pasiūlyta įstatymuose įtvirtinti administratoriaus pareigą teikti bankrutuojančios įmonės informaciją to pareikalavusiems kreditoriams.

- **Administratoriai piktnaudžiauja jiems suteiktomis teisėmis.** Tai kyla iš nepakankamo bankroto administratorius prižiūrinčių institucijų aktyvumo, nepakankamai griežtų sankcijų. Pasiūlyta viešinti visus nustatytus piktnaudžiavimo faktus, taip sudarant sąlygas kreditoriams reikalauti žalos atlyginimo.
- **Kreditorių teisės pakeisti administratorių yra labai suvaržytos,** kadangi administratorius keičiamas teismo sprendimu, o teismo sprendimo apskundimas dažnai sustabdo administratoriaus pakeitimą. Pasiūlyta nustatyti, kad administratoriaus pakeitimas išgaliotų iškart kreditoriams priėmus atitinkamą sprendimą, kuris gali būti ginčijamas teisme.
- Dažnai įmonių bankroto procesų vilkinimo priežastimi tampa patys kreditoriai, jų pasyvumas, bei sąmoningas bankrutuojančių įmonių vadovų delsimas dokumentų ir turto perleidimo bankroto administratoriui procesuose.
- Problematiškas yra ir administratorių atlyginimo dydžio nustatymas, kadangi kartais nustatomi nepagrįstai aukšti administratorių atlyginimai, o tai skatina vilkinti bankroto bylas.

Fizinių asmenų nemokumo, atsakomybės bei bankroto problematika

- 2009 m. balandžio mėnesį pradelstų gyventojų įsipareigojimų suma siekė apie 0,6 milijardo litų, 2010 balandžio mėn. pradelstų įsipareigojimų suma siekė 1,4 milijardo litų.
- Fizinių asmenų bankrotas būtų svarbus pasikeitimas rinkoje. Renginio metu buvo įvardinti probleminiai fizinių asmenų bankroto klausimai, neigiamos fizinių asmenų bankroto pasekmės.
  - Fizinių asmenų bankrotas neigiamai paveiktų žmonių požiūrį į asmeninę atsakomybę. Jis skatintų žmones neadekvačiai vertinti prisiimamus įsipareigojimus, priimti rizikingesnius sprendimus nei įprastai.
  - Įtvirtinus fizinių asmenų bankrotą atsivertų piktnaudžiavimo galimybė. Šiandien plačiai paplitę tyčinio juridinių asmenų bankroto reiškiniai. Fizinių asmenų bankrotas taptų prielaida ateityje tyčiniams bankrotams atsirasti ir fizinių asmenų tarpe.
  - Fizinių asmenų bankroto įvedimas sukurdamas papildomą riziką skolintojui, mažintų skolinimo paslaugų prieinamumą, didintų skolinimosi kainą. Svarstyтина galimybė įvedant fizinių asmenų bankrotą, leisti žmonėms prieš pasirašant kreditavimo sutartį, iš anksto nuspręsti, ar jie nori pasilikti teisę ateityje bankrutuoti ar ne.
  - Fizinių asmenų bankroto galiojimas ir iki jo priėmimo sudarytoms sutartims (taikymas retrospektyviai) būtų žalingas, jis keistų jau sudarytų sutarčių turinį, savanoriškai abiejų šalių sulgytas prievoles.

Svarstant fizinių asmenų bankroto įvedimo galimybę, renginio metu buvo iškelti keli argumentai už fizinių asmenų bankroto įvedimą.

- Fizinių asmenų bankrotas yra įgyvendintas kitose Europos Sąjungos šalyse, todėl fiziniai asmenys nesant fizinių asmenų bankroto institutui Lietuvoje gali vykti į užsienį ir naudotis bankroto paslaugomis kitose šalyse. Fizinių asmenų bankrotas užsienyje gali pakenkti Lietuvos kreditorių interesams.
- Fizinių asmenų bankrotas galėtų būti pagalba žmonėms, kurie yra praradę viltį ir dėl didelių įsiskolinimų nebemato galimybės dirbti legaliai.
- Fizinių asmenų bankrotas paskatintų žmones imtis rizikingesnės veiklos, rizikingesnių verslo projektų, tai skatintų verslumą. Tačiau įvardinti, ar nauda iš rizikingesnių projektų ėmimosi yra didesnė nei žala, kuri padaroma šiems projektams žlungant bei visiems žmonėms sumokant už rizikos premiją, įvertinti labai sunku.

Šiandien jau egzistuoja būdas kaip spręsti fizinių asmenų nemokumo problemas - susitarimas tarp kreditoriaus ir skolininko. Derėtis ir tartis visuomet suinteresuotos abi sandorio šalys.

Įvedant fizinių asmenų bankrotą labai svarbu numatyti tinkamus saugiklius, kurie būtų nukreipti prieš galimybę piktnaudžiauti fizinių asmenų bankrotu.

Lietuvos laisvosios rinkos instituto atlikti analitiniai darbai konferencijos tema:

2010-01-28 [LLRI pozicija dėl ribotos civilinės atsakomybės](#)

2010-03-23 [LLRI ekspertizė dėl LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto \(XIP-1515\)](#)

2010-04-06 [Dėl LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo koncepcijos \(1665-03\)](#)

Tikimės, kad ši informacija bus Jums naudinga sprendžiant fizinių ir juridinių asmenų nemokumo ir atsiskaitymų problemas.

Daugiau informacijos apie konferenciją bei pranešimus galite rasti LLRI tinklalapyje:

Pagarbiai

Rūta Vainienė

Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentė